

5 jaar naar een veiliger sportklimaat

TERUGBLIK EN VOORUITZICHTEN

SPORTPLEZIER

Hoe zorg je voor een een positieve sfeer op de club?

KEERZIJDE

Hoe kun je agressie en ongewenst gedrag
aanpakken en voorkomen?

> SAMENWERKING

Niet wegzakken in
verslagenheid, maar
samen problemen
aanpakken

> ZWARTE BLADZIJDE

De dood van
grensrechter Richard
Nieuwenhuizen staat
met grote zwarte
letters geschreven

> TOEKOMST

Blijven werken
aan veilige
sportomgeving

MET PLEZIER SPORTEN

Afgelopen vijf jaar heeft de Nederlandse sport hard gewerkt aan een veiliger sportklimaat. Vele sportbonden, gemeenten en vooral sportclubs zetten zich in om sportiviteit en respect op en rond het sportveld te bevorderen.

De afgelopen vijf jaar is er veel bereikt, maar er is ook nog werk aan de winkel. Wie het nieuws volgt weet dat het soms nog steeds uit de hand loopt. Ik ben dan ook erg blij met het initiatief van Minister Schippers van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport om het actieplan Naar een veiliger sportklimaat met twee jaar te verlengen tot eind 2018. Ik wil graag mijn waardering uitspreken aan alle sportbestuurders, trainers, coaches en begeleiders, scheidsrechters, officials en al die andere vrijwilligers die zich met volle overgave inzetten voor onze unieke sportinfrastructuur in Nederland. Zij maken het mogelijk dat de bijna 4,4 miljoen leden van sportbonden wekelijks onbezorgd en met veel plezier kunnen sporten. Want uiteindelijk sporten we omdat we er plezier aan beleven en het leuk vinden om te doen.

In dit magazine blikken verschillende sleutelfiguren en deskundigen terug op vijf jaar Naar een veiliger sportklimaat. We maken de balans op, kijken wat bereikt is en wat ons nog te doen staat. Ik wens u veel leesplezier.

André Bolhuis
Voorzitter NOC*NSF

“Uiteindelijk sporten we omdat we er plezier aan beleven en het leuk vinden om te doen.”

ANDRÉ BOLHUIS, VOORZITTER NOC*NSF

COLOFON

Dit magazine is een uitgave van het actieplan Naar een veiliger sportklimaat dat wordt uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en is opgezet om gewenst gedrag in en rondom de sport te stimuleren en ongewenst gedrag aan te pakken.

Hoofdreductie

Bert Renkema, Dolf van Sommeren,
Naar een veiliger sportklimaat

Bladformule, copy, redactie en eindredactie

Hans Faber, 7N60 Communicatie

Art direction, vormgeving en drukwerk

De Toekomst

Beeld

Atletiekunie, KNHB / Koen Suyk,
Marco Spelten / Actiefotografie,
Handbalverbond, Bastiaan Heus,
Anja Veurink fotografie, Nederlandse
Basketball Bond, KNZB, KNGU, KNHS

Contact

Naar een veiliger sportklimaat
Bert Renkema
E-mail: bert.renkema@nocnsf.nl

www.veiligsportklimaat.nl

Twitter [@sportenrespect](https://twitter.com/sportenrespect)

INHOUD

04 **DE VERHARDING EN VERRUWING VAN DE VEELGEROEMDE AMATEURSPORT**
Opeens had de sport een probleem

12 **HET IS ALTIJD DE SCHULD VAN DE ANDER**
Gedragsverandering begint bij bewustwording

20 **DE DOOD VAN GRENSRECHTER RICHARD NIEUWENHUIZEN**
Met de neus op de feiten gedrukt

26 **SPORT OPENT DEUREN VOOR BUITENSTAANDERS**
Intensivering van de samenwerking

34 **9.926 VERENIGINGEN HEBBEN VSK PRODUCTEN GEBRUIKT**
De statistieken op een rij gezet

36 **PREVENTIEVE MAATREGELEN OM ELLENDE TE VOORKOMEN**
Opschonen van verouderd tuchtrecht

44 **VOOR EEN VEILIGE SPORTOMGEVING MOET JE HARD WERKEN**
Problemen zijn bespreekbaar gemaakt

38

WAT GEBEURT ER OP DE VELDEN?

- 07. Kindvriendelijke atletiek
- 11. KNVB houdt ouders op afstand
- 15. KNLTB waarschuwt tennisouders
- 19. Volleyballers aan de slag met Verenigingsbox
- 23. Het 'allochtonenprobleem' van Quick 1888
- 25. Samenwerken om zwembad veilig te maken
- 29. Venlo verbreedert na weer een conflict
- 33. Sport en natuurorganisaties slaan handen ineen
- 41. Hockeyers schudden elkaar de hand
- 42. Handige tips voor coaches slaan aan
- 49. Nijmegen maakt werk van sportplezier
- 51. Basketballers hebben respect voor elkaar

25

SPORTPLEZIER
HET VALT
~~WEL~~ NIET MEE

Jarenlang dachten bestuurders dat het wel meeviel met verharding en verruwing op de sportvelden, maar na een venijnig SCP rapport in 2007 was er geen ontkennen meer aan. De veelgeroemde breedtesport in Nederland had een groot probleem. Hoe zorg je ervoor dat mensen zich weer *normaal* gedragen?

HENRIËT VAN DER WEG

De vraag was hoe belangrijk sportplezier is. Henriët van der Weg van de gymnastiekunie (KNGU) kan een glimlach niet onderdrukken. "Kijk naar ons herenteam. Als die sporters iets uitstralen is het plezier. Ze doen het met elkaar, vangen elkaar op als het moeilijk is en stimuleren elkaar tot ongekennde prestaties. De teams laten voor mij de kracht van sportplezier zien." Natuurlijk, prestaties kunnen ook op een geforceerde manier tot stand komen. Door een vader die met zijn kind na een tenniswedstrijd nog even de gemaakte fouten doorneemt. Door een trainer die een zwemtalent keer op keer naar een pr schreeuwt. Maar dat leidt bijna altijd tot kortstondige prestaties en langdurig ongeluk.

STRIKTE REGELS EN PROTOCOLLEN

Bij de turnbond zijn ze zich daarvan bewust. De turnsport is er één van strikte regels en protocollen, zeker als het gaat om jurering. Maak je een fout, dan volgt puntenaftrek. "Kinderen ervaren dan niet dat ze een hoge score hebben, maar dat ze punten hebben verloren. Niet echt pedagogisch verantwoord", zegt Van der Weg. De KNGU is een kruistocht begonnen om de wedstrijden op een andere manier te organiseren. Kindvriendelijker vooral. Dat gaat stap voor stap. "De cultuur binnen de sport is er niet een van grote veranderingen. Maar het plezier dat Epke Zonderland en zijn mannen uitstralen helpt enorm om iedereen van het belang van sportplezier te overtuigen."

Wie de sport wil veranderen, écht veranderen, moet geduld hebben. "Na kritiek is de reflex steevast: dit is op ons niet van toepassing. Zo erg is het hier niet", zegt Marijke Fleuren, lid van het kernteam van het actieplan Naar een veiliger sportklimaat. Zelf was ze jarenlang actief als hockeybestuurder toen het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) in 2007 een rapport publiceerde met de titel: Een gele kaart voor sport. Het was een quickscan naar verruwend omgangsvormen en onwenselijke praktijken in de breedtesport. Het SCP signaleerde vier aandachtsgebieden: verbaal en fysiek geweld, discriminatie en intimidatie van specifieke maatschappelijke groeperingen,

“Hockey als veilig alternatief voor voetbal, zo werd het wel gezien. Bij ons was een fijne familiesfeer”

KNHB-DIRECTEUR ERIK GERRITSEN

- > drankgebruik en roken. De problemen waren weliswaar een gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen als verharding en verruwing, constateerde het SCP, maar de boodschap was dat de sportsector niet adequaat genoeg reageerde. Dat kwam hard aan.

Fleuren: “De sport was al een tijdje bezig met het thema fair play. Het SCP wees er echter op dat het niet alleen gaat om wat op het veld gebeurt maar vooral ook rondom het veld. Daar was een wereld te winnen.”

GEEST UIT DE FLES

Die kritiek sloeg in bij de sportbestuurders. Na protesten over de eenzijdigheid van het rapport volgde een tweede rapport, Weinig over de Schreef. Dat was genuanceerder, bovendien werden ook positieve ontwikkelingen signaleerd.

De geest was echter uit de fles. “De boodschap uit Den Haag was toen: laat het maar zien dan. Die handschoenen hebben we opgepakt”, zegt Fleuren.

Elf sportbonden tuigden in 2009 het programma Samen voor Sportiviteit en Respect (SSR) op. Doel was de trend van verharding en verruwing in de sport te doorbreken en om te buigen naar normale omgangsvormen.

De KNHB kreeg de leiding over het programma, die bond had

“Na kritiek is de reflex steevast: dit is op ons niet van toepassing. Zo erg is het hier niet”

MARIJKE FLEUREN

al ervaring met het thema. “Het hockey groeide in de jaren snel. Een van de redenen voor die groei was die verruwing op de andere sportvelden”, zegt KNHB-directeur Erik Gerritsen.

“Hockey als veilig alternatief voor voetbal, zo werd het wel gezien. Bij ons was een fijne familiesfeer.”

De grote aanwas zorgde echter ook voor ‘groeipijnen’ op de hockeyvelden. Voor het eerst kwamen er kinderen wiens ouders nooit gehockeyd hadden. Maar er was meer. Ook in de hockeygemeenschap zag je de verharding. Mensen hadden meer oog voor eigen belang. De fijne sfeer dreigde teloor te gaan. Er werd meer gezeurd op de velden. Over de scheidsrechters, maar ook onderling. Door spelers, maar vooral ook door ouders.

KINDVRIENDELIJKE WEDSTRIJDEN IN DE ATLETIEK

De Atletiekunie maakt serieus werk van een nieuwe vorm van pupillenwedstrijden. Niet langer is atletiek voor jonge kinderen een copy van volwassenatletiek waarbij het om het individu gaat, er wordt vooral ingezet op sporten met spanning en plezier in teamverband. “Ook kinderen die niet zo goed kunnen sporten kunnen nu waardevol zijn voor het team en prijzen winnen”, zegt Dorien van der Burg, projectmedewerker Jeugdathletiek van de Atletiekunie.

De nieuwe opzet van deze pupillenwedstrijden gaat uit van een hogere intensiteit in een veel korter tijdsbestek: veel meer atletiek in maximaal drie uur. Daarbij worden nieuwe en uitdagende wedstrijdvormen geïntroduceerd en nieuwe materialen gebruikt.

In deze opzet zijn ook de ouders meer dan welkom. “Zij hebben bij wedstrijden een actieve rol in de begeleiding en jurering. Dat waarderen ze enorm. Het zorgt voor veel meer betrokkenheid.”

MARIJKE FLEUREN

“Ook kinderen
die niet goed
kunnen sporten
zijn waardevol
voor het team”

RALF RENIERS

> TIJD VAN KORTE LONTJES

Samen voor Sportiviteit en Respect moest dat doorbreken. Niet alleen in het hockey, maar ook de andere sporten die zich hadden aangesloten bij het programma wilden meer aandacht voor sportief gedrag. Het was de tijd van korte lontjes en de 'Ik-mag-toch-zeker zeggen-wat-ik-vind!'

Ook voetbal was van de partij. In het voetbal stonden in die jaren de nieuwe leden en geïnteresseerde sponsors nog in rijen voor de poort. Er waren wel geluiden dat er iets serieus aan de hand was, in Zeist wilden ze liever geen slapende honden wakker maken.

"Grote winst was dat het thema zo bespreekbaar werd gemaakt", zegt Ralf Reniers, destijds coördinator van het SSR-programma en tegenwoordig werkzaam bij de KNVB.

"Het was zeker niet zo dat de KNVB niets deed aan verruwend omgangsvormen, maar met de wijsheid van nu kun je je afvragen of het de juiste aanpak was. Het was nogal normatief." Bestuurders van verenigingen waar het mis was gegaan, werden in Zeist ontboden. Die hadden het voetbal in diskrediet gebracht. Onder mannen werden de kwesties besproken en afgehandeld.

"Grenzen stellen, is grenzen handhaven"

MINISTER SCHIPPERS (VWS)

Heel transparant en effectief was het allemaal niet.

"Grenzen stellen, is grenzen handhaven", aldus minister Schippers (VWS) in april 2011 bij de presentatie van het actieplan Naar een veiliger sportklimaat. Met haar collega Opstelten (Veiligheid en Justitie) was ze van mening dat de sport verloedert door molestaties van scheidsrechters, discriminerende spreekkoren en onsportief gedrag van sporters en supporters. Zero tolerance moet de norm worden. Gewelddadig gedrag in de sport moet keihard aangepakt worden. Onder aanvoering van de VVD-ministers wordt een duidelijke streep in het zand gezet. Het moet anders, zeker in het voetbal.

"Als sportsector hebben we collectief de handschoen opgepakt die Den Haag ons toewierp", zegt Erik Lenselink, manager sportontwikkeling van NOC*NSF. "De problemen waren dan het meest zichtbaar in het voetbal, de grootste sport in Nederland, maar ook in andere sporten hadden we te maken met de gevolgen van maatschappelijke verharding en verruwing. Bij iedereen was het lontje korter geworden."

UNIEKE SPORTINFRASTRUCTUUR

“Nederland heeft een fantastische en in de wereld unieke sportinfrastructuur met een fijnmazig net dat via bonden naar verenigingen in elk dorp en elke stadswijk leidt”, zegt Fleuren. “Meer dan één miljoen vrijwilligers zijn wekelijks in de weer voor de sport, ruim negen miljoen mensen doen aan sport. Dankzij die infrastructuur kan de sport helpen dergelijke maatschappelijke problemen aan te pakken.”

Om te beginnen in het voetbal. Begin 2011 stelde de KNVB de Taskforce effectieve aanpak excessen samen. Dat gebeurde na een indrukwekkende serie misstanden in het amateur- en betaald voetbal met als onbetwist dieptepunt de beet van toenmalig Ajax-speler Luis Suarez in november 2010.

Wat zeker ook meespeelde: de aanpak om netelige kwesties onderling te regelen om zo het blazoen schoon te houden, werkte niet meer. Incidenten en excessen op de velden en zalen stonden binnen mum van tijd op social media. Op maandagen stonden er geregeld grote verhalen in De Telegraaf en het AD over molestaties van scheidsrechters. De toon was verontwaardigd. De uitwerking van het actieplan dat Schippers naar de Kamer stuurde sloot er naadloos bij aan.

“Onze uitdaging was bijzonder complex en tegelijkertijd buitengewoon simpel: ervoor zorgen dat mensen zich normaal gingen gedragen”

KNVB-BONDSVOORZITTER MICHAEL VAN PRAAG

> **“HET WAS 5 VOOR 12”**

De taskforce stond onder leiding van Michael van Praag. “Het was 5 voor 12. Daar waren we ons zeker van bewust”, zegt de KNVB-bondsvoorzitter. De taskforce richtte zich op het aanpakken van buitensporig geweld in het amateurvoetbal. Er moest zwaarder worden gestraft, tuchtrechtelijke procedures moesten worden versneld. Van Praag: “Voetbal is emotie, wordt vaak gezegd. Maar dat mag geen disclaimer zijn voor het rechtvaardigen van onsportief gedrag. Onze uitdaging was bijzonder complex en tegelijkertijd buitengewoon simpel: ervoor zorgen dat mensen zich normaal gingen gedragen.” Strenger en harder straffen, zoals Den Haag verordonneerde, was slechts een deel van de oplossing. Sportbestuurders beseften dat een repressieve aanpak nooit tot structurele verandering zou leiden als tegelijkertijd ook niet gewerkt zou worden aan bewustwording. Bewustwording dat sport om plezier draait en dat iedereen daar verantwoordelijk is. Sporten met plezier moest weer de norm worden. Geen puntenaftrek voor kinderen bij een stap buiten de mat, zoals de traditie bij het turnen voorschreef, maar kinderen juist punten geven als ze iets goeds doen. De regels op z’n kop zetten. Tijd voor een kleine revolutie in de soms zo conservatieve sportwereld. ■

MICHAEL VAN PRAAG

VOETBALLEN ZONDER OUDERS

Het was rustig langs de lijn op zaterdag 13 juni tijdens het F-Play toernooi. Coaches bemoeiden zich niet met het spel, de kinderen namen zelf de beslissingen.

Geen geschreeuw van ouders, louter een paar complimenten voor een mooi doelpunt of een goede pass. De kinderen speelden hun spel en de volwassenen lieten ze gaan.

12 mini-pupillenteams/eerstejaars F-teams uit de regio Tilburg voetbalden in 2 poules wedstrijdjjes van 12 minuten op een kleiner speelveld. Geen scheidsrechter aanwezig, coaches in een coachzone, ouders verder van het veld en geen stand bijhouden zijn de elementen van het nieuwe F-Play concept waarmee medio 2015 een pilot werd gedraaid vanuit Positief Voetbalklimaat Tilburg, in samenwerking met de KNVB en SC 't Zand. Voetballen gericht op plezier en niet op prestatie.

Coaches en ouders waren zeer te spreken over het concept. Perry Jongbloets, coördinator F-jeugd van SC 't Zand: "Ik krijg kippenvel als ik dit zie, kinderen nemen zelf de beslissingen en het gaat prima, net als vroeger op straat".

Voor ouders is het even wennen dat ze op een grotere afstand staan en daardoor wat minder kunnen meeleven met hun kinderen, maar ze zien het ook als iets positiefs: "De kinderen hebben plezier en daar draait het om".

De KNVB neemt de pilot mee in 'Winnaars van morgen', een onderzoek naar nieuwe voetbalvormen voor kinderen waarbij plezier voorop staat.

“Ik krijg
kippenvel als
ik dit zie”

BEWUSTWORDING EIGEN GEDRAG EERST

Gedragsverandering begint bij bewustwording. Maar hoe maak je mensen die vinden dat alleen anderen zich asociaal gedragen bewust van hun eigen gedrag? Die confronteer je vooral met zichzelf. “Op het moment dat je echt luistert, zo leerde ik in die gesprekken, zijn mensen bereid veel te vertellen.”

Het is 15 mei 2012 kwart voor acht 's avonds. De grote zaal van de Schouwburg Almere stroomt langzaam vol. De meeste mensen kijken onwennig om zich heen. Dit is duidelijk geen publiek dat vaak naar het theater komt. Opvallend: veel mensen dragen sportschoenen.

Op het programma staat de eerste try-out van het programma 'Wel winnen hè!' Daarin wordt het gezin van de jonge ouders Lisa en Bas gevolgd. Een hectisch gezin, vooral op zaterdag als alles in het teken staat van de sportende kinderen.

Vader Bas, ook coach van het voetbalteam van zoon Sander, is een driftig baasje. Plezier hebben is prima, vindt Bas, maar er moet wel gewonnen worden. Niet echt een sympathieke vader en coach. Tegenover andere ouders, zijn vrouw en zijn eigen kinderen laat hij zich geregeld gaan. De zaal voelt plaatsvervangende schaamte.

Tot hij met zijn eigen gedrag wordt geconfronteerd. Bas draait bij. Hij ziet in dat positief coachen beter werkt. Dat het dan leuk blijft voor iedereen. Op het einde is iedereen happy – met een gezamenlijk lied nemen de acteurs afscheid van het publiek.

Dat neuriet zachtjes mee.

Er moet nog wat worden geschaafd aan “Wel winnen hè!”, maar de basis staat.

> CONFRONTERENDE VOORSTELLING

“Heel herkenbaar”, zegt een bezoeker na afloop van de voorstelling. “Als je dit ziet denk je toch: wat roep ik allemaal langs de lijn?”

“Best confronterend eigenlijk als je dat zo ziet”, merkt zijn buurman op. “Ik bedenk me nu wel twee keer voordat ik iets roep.”

De theatervoorstelling werd in 2012 en 2013 ruim 164 keer in het hele land gespeeld. Uiteindelijk bezochten zo’n 38.000 mensen de voorstelling. Elke keer zat de zaal vol met vrijwilligers van sportverenigingen: coaches, trainers, bestuursleden en ouders.

Zoals die avond in Almere. De bezoekers waren vrijwilligers van sportverenigingen uit Flevoland. Net als de andere bezoekers die avond waren ze uitgenodigd door het sportbedrijf Almere, sportbonden, NOC*NSF en het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en sport (VWS). “Wel winnen hè!” moest hen een spiegel voorhouden. Dat lukte, getuige ook de lokale media. Toneelstuk effectief in strijd voor respect in sport, meldde Omroep Flevoland een dag na de voorstelling in Almere. “Gedragsverandering begint bij bewustwording”, zegt Marijke Fleuren, lid van het kernteam van het actieplan Naar een veiliger sportklimaat. “Dat werkt het beste als je een positieve insteek kiest. Dus niet mensen vertellen wat ze verkeerd doen, maar inzicht bieden in het effect van hun gedrag.”

Binnen 48 uur na het stuk kregen verenigingen een telefoontje van de bewuste sportbond. Of ze wilden praten over het klimaat op hun club. Fleuren: “De voorstelling was een effectieve manier om op dit specifieke punt de verbinding te leggen tussen vereniging en bond. Na de voorstelling te hebben gezien wilden verenigingen graag praten. Daarvoor zagen ze daar het niet nut niet zo van in.”

“Ik bedenk me nu wel twee keer voordat ik iets roep”

BEZOEKER WEL WINNEN HÈ!

Zo’n ‘schakelmoment’ was er niet toen een jaar eerder Naar een veiliger sportklimaat werd gepresenteerd aan bestuurders van de sportbonden. Door de nadruk op veiligheid werd het thema vooral gezien als ‘een voetbalprobleem’. “Bij ons speelt dit helemaal niet”, kregen we vaak te horen”, blikt programmamanager Ary Hordijk terug. “Anderen dachten dat het om scheenbeschermers ging. Maar het actieplan gaat juist over sportbeleving en cultuur op de club. Voelen mensen zich welkom en veilig bij de vereniging? Hebben ze plezier? Dat is de kern.”

Maar dat kwam niet overal over. Zo associeerde de basketbalwereld het programma in eerste instantie vooral met fysieke veiligheid. “Natuurlijk hadden wij ook wel incidenten. Basketbal kan er stevig aan toe gaan. Maar excessen zoals in het voetbal zie je bij ons vrijwel nooit”, zegt Simone van den Biggelaar, manager verenigingen & opleidingen bij de basketbalbond.

>

LAAT KINDEREN LEKKER TENNISSEN

Ouders bewust maken dat ze zich niet met het spel moeten bemoeien, daar draaide de in 2014 jaar gelanceerde campagne 'Tennisouders' van de KNLTB om. De tennisbond gebruikt daarvoor prikkelende teksten. "Weet je wat in is? Je erbuiten houden." Of: "Je kind let op de bal. Jij op je woorden?"

"Met 'Tennisouders' hebben we voor het eerst een campagne neergezet waarmee we ons richtten op tennisouders in de breedtesport", zegt Matthea Kwint, projectleider VSK bij de KNLTB. "Dat was nodig ook. Ouders verplaatsen zich soms teveel in het spel van hun kinderen."

De bond wil gedrag van ouders nadrukkelijker onder de aandacht brengen. Kwint: "Tennis is een sport waarbij het er over het algemeen erg netjes aan toe gaat, maar ook op de tennisbaan gebeurt er wel eens wat. Incidenten kunnen onschuldig lijken, maar monden soms toch uit in ongewenst gedrag. Denk aan een discussie over een bal die in of uit is, of toeschouwers die zich laten horen. Alle onderwerpen die hierover gaan, willen we in de toekomst het 'Positief Sportief' stempel geven."

Sinds het begin van de campagne hebben 200 toernooi-organisaties en verenigingen gebruik gemaakt van de campagnematerialen.

"Weet je
wat in is?
Je erbuiten
houden"

“Een structurele aanpak van problemen vraagt om zelfreflectie. Vaak een lastig proces”

STEFAN SMIT, CONSULTANT BIJ TEN HAVE CHANGE MANAGEMENT

> STAAT PLEZIER WEL VOOROP?

“Wat ook meespeelt: incidenten in het basketbal worden niet breeduit uitgelicht in de media. Dat scheelt nogal in de beeldvorming.”

Basketbal had wel oren naar het programma, maar wat ze er mee moesten was niet duidelijk. “We gingen intern in discussie. Wacht eens even, werd gezegd, staat bij ons wel altijd plezier voorop? Veel coaches gaan voor resultaat, ook als het om kinderen gaat. Dat kan ten koste gaan van het plezier”, zegt Van den Biggelaar. “Daar was voor ons een wereld te winnen. Positief coachen versterkt het resultaat. Dat wisten we al wel, we deden er alleen te weinig mee. Dit programma heeft ons daarvan bewust gemaakt en vooral ook handvatten gegeven.”

Soms zijn sportbestuurders net gewone mensen: worden ze geconfronteerd met problemen die ze zelf niet als zodanig ervaren, dan volgt ontkenning. Zijn de problemen echt niet meer te ontkennen, dan is repressie vaak de eerste reflex. “Een structurele aanpak van problemen vraagt om zelfreflectie. Vaak een lastig proces”, zegt Stefan Smit, consultant bij Ten Have. “Neem het voorbeeld van de mannen met rode jassen bij een voetbalvereniging. Zij spreken ouders die zich langs de lijn misdragen bestraffend toe. Prima voor dat moment, maar de vraag is of je er structureel iets mee verandert. Verbeterd de sfeer op de vereniging? Gaan mensen er over nadenken hoe ze zich op de club moeten gedragen? In ieder geval niet voldoende.”

Samen met collega's deed Smit in 2014 uitgebreid onderzoek naar de veranderkracht van sport. Focus lag daarbij op de vereniging. “De belangrijkste voorwaarde om met succes te veranderen is echt te willen veranderen. Een bond die dreigt met sancties omdat het aantal kaarten op de club de spuitgaten uitloopt, is voor een vereniging vaak geen reden voor daadwerkelijke verandering. Een aantal leden dat de sfeer op de club van binnenuit wil verbeteren, is dat wel.”

De inner circle kan de silent majority overtuigen en meenemen in veranderingen, om Smits woorden te gebruiken. “Een bond die werk wil maken van een veiliger of plezieriger verenigingsklimaat kan zich het beste op deze leden richten”, zegt Smit. “Leg uit wat je wil bereiken, schep de kaders en ondersteun deze leden zoveel mogelijk. En vergeet vooral niet te vragen wat ze nodig hebben.”

STEFAN SMIT

> **'GOED OM EENS IEMAND VAN DE BOND TE ZIEN'**

"Naar een veiliger sportklimaat is voor ons een vliegwiel dat voor verandering zorgt", zegt Van den Biggelaar van de basketballbond. "Bestuurders zijn toch vaak met de waan van de dag bezig. Het afgelopen weekend, topsport of het budget. Dan is er weinig ruimte voor de vraag 'Wat is de maatschappelijke meerwaarde van deze sport?'"

Samen met collega's maakte Van den Biggelaar letterlijk een rondje langs de velden. "Wij hebben verenigingen vooral vragen gesteld. Wat speelt er bij de club? Het ging met name over sfeer en beleving. Ook kleine clubs bezochten we.

Wat goed om eindelijk iemand van de bond te zien, kreeg ik vaak te horen. De afstand tussen verenigingen en bond was groot. Contactmomenten gingen over klachten en procedures. Dan hoor je niet wat er echt speelt. Op het moment dat je echt luistert, zo leerde ik in die gesprekken, zijn mensen bereid veel te vertellen. Daar kun je echt mee aan de slag." ■

SIMONE VAN DEN BIGGELAAR

VOLLEYBALLERS SNEEK AAN DE SLAG MET VERENIGINGSBOX

Iedere bestuurder wil graag een sterke vereniging waarin sportief en respectvol gedrag de normaalste zaak van de wereld is. Een vereniging waar iedereen zich thuis voelt. De vraag waar veel bestuurders vaak mee worstelen is hoe het gesprek over 'sportiviteit & respect' op gang te brengen. Om hen hierbij te helpen is een toolkit ontwikkeld met tips en praktijkvoorbeelden: de Verenigingsbox. De box geeft bestuurders een handvat om het gesprek aan te gaan met andere bestuurders, trainers/coaches, scheidsrechters, ouders en sporters. Hierbij kan een bestuurder gebruikmaken van het boekje met tips voor het organiseren van een succesvolle bijeenkomst.

VC Sneek 'pionierde' als een van de eerste volleybalverenigingen met de Verenigingsbox. "De box biedt een goed overzicht van onderwerpen die bijdragen aan het creëren van een veiliger sportklimaat. Maar wat mij betreft gaat het zelfs verder. Met de verenigingsbox versterk je op den duur je vereniging", vindt Jabik Boersma, voorzitter van VC Sneek. "De box geeft tips over hoe je over precaire onderwerpen kan communiceren met je trainers en coaches. Een waardevol hulpmiddel."

De sportgenerieke Verenigingsbox is voor alle verenigingen digitaal beschikbaar. Een aantal bonden heeft een sportspecifieke Verenigingsbox ontwikkeld. Dit zijn de KNVB, KNHB, NTTB, NBB en de KNGU. De KNBSB, KNLTB, KNZB, NHV, SBN, KNAS, Nevobo, KNKV en KNHS maken gebruik van een sportgenerieke Verenigingsbox.

VC Sneek eerste volleybalclub met Verenigingsbox

"Naar een
veiliger
sportklimaat
is voor ons
een vliegwiel
dat voor
verandering
zorgt"

SIMONE VAN DEN BIGGELAAR VAN
DE BASKETBALLBOND

"Ik was in het ziekenhuis
in Nieuwegein waar Richard
lag. Toen ik 's avonds naar
huis ging wist ik dat hij
ging overlijden"

ROB MUELLER, VOORZITTER SC BUITENBOYS

CRISIS MET DE
NEUS OP DE
FEITEN

De dood van Richard Nieuwenhuizen staat met grote zwarte letters in de geschiedenis van het Nederlandse amateurvoetbal geschreven. De maatschappelijke verontwaardiging was groot, de druk op de KNVB hoog. Hardhandig werd het voetbal met de neus op de feiten gedrukt. Van alle kanten werd voetbal een helpende hand toegereikt.

Bezoekers die het toegangshek naar het terrein van de club SC Buitenboys in Almere Buiten passeren, kunnen niet om een groot bord met regels en waarden van de club heen. 'Dit is de club van respect', luidt de pontificale boodschap.

Tijdens wedstrijden houdt een clublid met een lange rode jas een oogje in het zeil. Het is een 'toezichthouder', met beveiligersdiploma op zak. Op last van het bestuur mag hij een wedstrijd staken als de sfeer op of rond het veld te explosief wordt. En hij stuurt ouders van de jongste jeugd achter het doel weg. Daar mogen ze niet staan, dan bemoeien ze zich te veel met de kinderen.

Zonder respect geen voetbal, is het zichtbare en voelbare motto van SC Buitenboys. Maar dat respect moet wel afgedwongen worden in Almere.

Nu is SC Buitenboys niet zomaar een club. Hier schopten en sloegen op 2 december 2012 bezoekende jeugdspelers van Nieuw-Sloten grensrechter Richard Nieuwenhuizen zodanig dat hij een dag later aan zijn verwondingen overleed. De jongens vonden hem partijdig, zo bleek later tijdens de rechtszaak.

SPOREN NAGELATEN

Het overlijden van Nieuwenhuizen heeft sporen nagelaten bij de club. "Als een van onze jongens een overtreding maakt krijgt hij gauw te horen: 'Jullie zijn toch die club van respect? Hoe zit dat?'" , zegt voorzitter Rob Mueller. "Sommigen worden er dol van steeds aan Richard te worden herinnerd. Mensen willen toch verder."

En dat gebeurt. SC Buitenboys is ook een club van veerkracht. Van ledenverlies is geen sprake. Nog steeds telt de club die ooit als campingvereniging begon zo'n 1.400 leden. In maart 2016 brandden de kantine en de kleedkamers uit. Binnen een week stond er een compleet tentenkamp op het oefenveld. >

“We zijn op dat moment hardhandig met de neus op de feiten gedrukt”

KNVB-BONDSVOORZITTER MICHAEL VAN PRAAG

> De voorzitter, tevens jeugdtrainer, is de drijvende kracht. “We moeten toch door.” Sinds die zwarte zaterdag in december 2012 duikt Mueller met enige regelmaat in de media op. Meestal om weer te vertellen ‘hoe het zover kon komen’. Al zal hij het tegenspreken, het heeft ook hem getekend. “Ik was in het ziekenhuis in Nieuwegein waar Richard lag. Toen ik ’s avonds naar huis ging wist ik dat hij ging overlijden. Dat blijft je je hele leven bij.”

Richard Nieuwenhuizen was de eerste persoon die in Nederland overleed als gevolg van geweld op het sportveld. “We zijn op dat moment hardhandig met de neus op de feiten gedrukt”, zegt KNVB-bondsvoorzitter Michael van Praag. “We leven in een het-valt-wel-mee land. We fietsen met z’n allen elke dag door rood. Dat moet zogenaamd kunnen, totdat er een dode valt. Pas dan gaat iedereen nadenken. Na de dood van Richard Nieuwenhuizen kon niemand meer ontkennen dat het voetbal een probleem had.”

Het toeval was dat het overlijden van grensrechter bij de KNVB bekend werd op het moment dat de commissie Sportiviteit & Respect in Zeist vergaderde over het incidentenbeleid. Het is ook de avond dat de sectie amateurvoetbal van de KNVB Anton Binnenmars benoemde tot directeur amateurvoetbal. Hij kon gelijk door naar Hilversum om bij Nieuwsuur uit te leggen hoe diep het voetbal gezonken was. “Heel Nederland kon zien dat de KNVB geen sterk verhaal had”, blikt Van Praag terug.

Twan Huys was even verontwaardigd als de rest van Nederland. Wekenlang stonden de kranten vol met ingezonden brieven. In talkshows werd er avond aan avond over gepraat. Hoe was het in vredesnaam zover gekomen?

DE VERONTWAARDIGING WAS GROOT

“Wij waren natuurlijk al jaren bezig met het thema sportiviteit en respect., Maar het had niet de hoogste prioriteit”, Sjors Brouwer, manager projecten van de KNVB. “Incidenten op het voetbalveld werden bijvoorbeeld op commissieniveau behandeld. Slechts incidenteel kwam het bij de directie terecht.”

Tot die maandagavond. “Soms is er een crisis voor nodig om de boel op scherp te zetten”, blikt Van Praag terug. “Dat geldt niet alleen voor de KNVB. Wij hamerden bijvoorbeeld al een tijdlang op een betere samenwerking met justitie. Als het gaat om veiligheid kunnen voetbalverenigingen niet alles zelf oplossen. Die samenwerking kregen we er maar niet door. Na de dood van Nieuwenhuizen was opeens alles mogelijk.”

Nog diezelfde week zaten de KNVB en NOC*NSF met de ministers van VWS en Veiligheid & Justitie aan tafel. De verontwaardiging was groot, de druk op de voetbalbond hoog, maar tegelijkertijd werd van alle kanten een helpende hand toegereikt.

>

HET 'ALLOCHTONEN-PROBLEEM' VAN QUICK 1888

Het was landelijk nieuws in mei 2010. Wat heet: zelfs buitenlandse media besteedden aandacht aan de wachtlijst waarop de club nieuwe leden van allochtone afkomst wilde plaatsen. Autochtone leden kregen voorrang.

De club uit Nijmegen wilde af van het "allochtonenimago", om met Quick 1888-bestuurder John Peters te spreken. Te vaak was sprake van fysiek en verbaal geweld. Regelmatig werden kleedkamers kort en klein geslagen. Bovendien lieten ouders van allochtone jeugd het te vaak afweten.

Een bericht over de onvrede die bij de club leefde haalde de Gelderlander. Binnen een paar dagen berichten landelijke media over de club uit Nijmegen die zich schuldig zou maken aan discriminatie. Verslaggevers kwamen op zaterdag naar Nijmegen over quotes op te tekenen van ontevreden ouders.

"Het was vooral een schreeuw om aandacht", zegt iemand die destijds nauw betrokken was. De club wilde niet discrimineren, maar vooral een afspiegeling van de wijk zijn. Daarvoor waren er echter te veel voetballers van allochtone afkomst. De KNVB stuurde gelijk een begeleider naar de club die samen met de gemeente Nijmegen aan de slag ging.

Dankzij die interventie is Quick 1888 in rustiger vaarwater terechtgekomen. Het ledental groeit weer, nadat er vijf jaar geleden veel leden uit onvrede opstapten. Bovendien is de club een afspiegeling van de wijk geworden: een stadswijk met leden van allochtone en autochtone afkomst.

"Het was vooral een schreeuw om aandacht"

“Sportbestuurders hadden het gevoel collectief aan de rand van de afgrond te staan”

ARY HORDIJK, PROGRAMMAMANAGER VAN NAAR EEN VEILIGER SPORTKLIMAAT

> Ook door andere sportbonden. “Persoonlijk heb ik dat als een doorbraak ervaren. Terwijl er eerder een houding was dat voetbal het probleem was, was het vanaf dat moment anders. Sportbestuurders hadden het gevoel collectief aan de rand van de afgrond te staan”, zegt Ary Hordijk, programmamanager van Naar een veiliger sportklimaat.

“De rugbybond belde gelijk. Kunnen wij ons niet ontfermen over die club uit Sloten? We zijn praktisch burens, zeiden ze. Veel bestuurders dachten: dit had ons ook kunnen overkomen. Ze stelden zich solidair op. Heel mooi.”

Binnen drie maanden na het overlijden van de grensrechter presenteerde de KNVB het actieplan ‘Tegen geweld, voor respect’ met verschillende nieuwe maatregelen. Zo kondigde de bond aan een spelregelbewijs voor jeugdspelers in te voeren en tijdsstraffen uit te gaan delen voor amateurs. Ook werd er een noodhulplijn voor verenigingen in het leven geroepen. Verenigingen konden zo altijd de KNVB bereiken. Voor die tijd kregen clubs in nood het antwoordapparaat.

HULP VAN BUITEN

Het actieplan was niet alleen een product van de KNVB zelf, maar kwam tot stand met input van verschillende maatschappelijke organisaties, betrokken verenigingen en andere sportbonden.

Dat was nieuw. “Het probleem was boven ons hoofd gegroeid”, zegt Brouwer. “Op zich niet vreemd: het was meer dan alleen een voetbalprobleem. De maatschappij was verhard en vervuurd. Dat was zichtbaar in het voetbal, de grootste sport van Nederland. Als je beseft dat je de problemen niet alleen aankan, moet je hulp van buiten inroepen.”

Veel nieuwe en aangescherpte maatregelen uit het actieplan stonden in het teken van repressie: straffen werden hoger, regels strikter toegepast, gedrag beter gemonitord. Veel verenigingen gingen gedragsregels invoeren. Excessen in het voetbal moesten de kop worden ingedrukt. En snel ook. Minder aandacht kreeg de gedragsverandering die de KNVB wilde bewerkstelligen. “In de voetbalcultuur is het normaal de schuld buiten je zelf te leggen. Het is altijd de schuld van de scheidsrechter of de tegenstander. Die houding lost problemen niet op. Sterker nog, het maakt ze groter”, zegt Van Praag. “Die houding willen we veranderen.”

In 2014 nam de bond het beleidsplan ‘Voetbal om van te houden’ aan. Dat plan loopt tot 2019. Gedragsverandering is een proces van vele jaren, weten ze in Zeist.

Van Praag: “Met gedragsregels ophangen alleen kom je er niet. Het uitgangspunt moet zijn dat je op de club lekker kunt voetballen, zonder angst te hebben in elkaar geschopt te worden. Plezier hebben is de basis van ons beleidsplan. En het is de basis van een vereniging. Vroeger waren we daar reactief in, nu sturen we hier actief op.” ■

SJORS BROUWER

ZWEMBADBRANCHE WERKT SAMEN OM HET BAD VEILIG TE MAKEN

In ons eentje kunnen we niet zorgen voor een sportieve en veilige zwemomgeving, dacht de KNZB in 2015. De enige manier om grensoverschrijdend gedrag in de zwembranche tegen te gaan is samenwerking.

Belediging, bedreiging, pesten en seksuele intimidatie zijn vormen van wangedrag die in de zwemsector vaker worden ervaren dan in andere sporten, zo bleek uit onderzoek in 2015. Dit ging niet alleen over zwemverenigingen; het onderzoek had ook betrekking op zwembaden, zwemscholen en andere 'natte' sportverenigingen.

Omdat meerdere organisaties gebruikmaken van een zwemaccommodatie is het voor gebruikers onduidelijk welke richtlijnen er gelden en welke worden gehanteerd bij excessen en calamiteiten. Iemand die zich bijvoorbeeld bij een zwemvereniging misdraagt en wordt weggestuurd, kon meestal ongestoord op recreatieve tijden in het zwembad komen.

Om de zwembranche veiliger te maken nam de zwembond het initiatief voor de campagne Code Blauw. Vele partijen haakten aan, waaronder de zwembaden en gemeenten. Iedereen moet veilig kunnen zwemmen, luidt het doel, zowel verenigingszwemmers als recreatieve zwemmers.

Focus van de campagne: het voorkomen van grensoverschrijdend gedrag. Een op 20 de sporters krijgt te maken met seksuele intimidatie.

Met Code Blauw willen de samenwerkende partijen voor meer bewustwording zorgen. Signalen moeten eerder worden opgepakt om ellende te voorkomen.

“Iedereen
moet veilig
kunnen
zwemmen”

SAMENWERKING
OPRUIMEN IS
TEAMWORK

Waar veel partijen na een incident wegzakken in verslagenheid, wordt in de sport opvallend vaak de samenwerking met buitenstaanders geïntensiveerd. Het is de enige manier om ongewenst gedrag echt te voorkomen en aan te pakken.

Op de dag dat bekend werd dat grensrechter Richard Nieuwenhuizen als eerste slachtoffer van geweld op het voetbalveld was overleden, sloot Steven Pont zich op in zijn werkkamer. De hele kerstvakantie bleef hij werken aan een manuscript over zijn ervaringen als voetbalcoach en psycholoog. Toen het klaar was stuurde hij zijn bevindingen naar de KNVB.

“Voor mij persoonlijk was de grens bereikt. Nu kon je kennelijk ook sterven op het veld”

VOETBALCOACH EN PSYCHOLOOG STEVEN PONT

“Voor mij persoonlijk was de grens bereikt”, zegt Pont. “Ik heb zelf wel eens meegemaakt dat er bij een wedstrijd van de F-jes politie moest komen omdat ouders op de vuist waren gegaan, maar dit was anders. Nu kon je kennelijk ook sterven op het veld.”

Het punt dat hij in zijn epistel wilde maken: wil je het probleem echt aanpakken dan moet je verder kijken dan het gedrag van een stel gewelddadige tieners uit Sloten. Je moet kijken wat de invloed van de straatcultuur op de sport is en vooral coaches systematisch leren hoe ze een team moeten aansturen.

Zijn andere punt: hier ben ik, ik wil helpen. Een paar weken later werd Pont uitgenodigd om over zijn visie te vertellen op een symposium van de KNVB. De bond had de bijeenkomst georganiseerd om input te verzamelen voor een actieplan als reactie op het trieste incident. Er werd nadrukkelijk een beroep gedaan op externe partijen en organisaties.

>

HANS VAN EGDOM

“Ook andere sportbonden stelden zich de vraag: had dit ook in onze sport kunnen gebeuren?”

ARY HORDIJK, PROGRAMMAMANAGER NAAR EEN VEILIGER SPORTKLIMAAT

DE BENEFIETWEDSTRIJD TUSSEN OUD-INTERNATIONALS EN SC BUITENBOYS IN 2013 >

> VOETBALOPLOSSINGEN VOOR EEN MAATSCHAPPELIJK PROBLEEM

Ook Hans van Egdom was daar aanwezig. Hij werkte al jaren als adviseur in de sportsector, onder andere in de vechtsport. Van Egdom voelde zich geroepen zijn ervaringen te delen. “Ik hoorde daar vooral voetbaloplossingen voor een maatschappelijk probleem dat zich ook in het voetbal manifesteerde”, blikt Van Egdom terug. “Die jongens die betrokken waren bij de dood van de grensrechter gaan naar school, ze hangen op straat, ze doen van alles maar zijn in één week slechts drie uur bij de voetbalclub. In die drie uur kan een club niet voor gedragsverandering zorgen.” “Wil je het probleem echt aanpakken, dan moet je verder kijken dan alleen de sport en samenwerken met andere organisaties. Dat heb ik op die bijeenkomst verteld.”

Wie terugblijkt op de maanden na het overlijden van Richard Nieuwenhuizen, ziet een aantal interessante ontwikkelingen. “Achteraf kun je constateren dat de dood van Richard Nieuwenhuizen als een katalysator heeft gewerkt voor het programma Naar een veiliger sportklimaat”, zegt programmamanager Ary Hordijk. “Zelfs de grootste cynici waren zich opeens bewust van de noodzaak en het belang van het programma.”

Ook andere sportbonden stelden zichzelf de vraag: had dit ook in onze sport kunnen gebeuren? Vaak luidde het antwoord ‘ja’. Met als gevolg dat het programma versneld en geïntensiveerd werd uitgevoerd. Niet alleen in het voetbal maar sportbreed. Zo werden er tuchtrechtbijeenkomsten georganiseerd met als doel het tuchtrecht in verschillende sporten te uniformiseren en te leren van elkaar. De KNHB gebruikte het protocol van de KNZB voor meldingen van ongewenst gedrag. Op spelregelgebied keek de KNVB weer naar de hockeybond. Met als resultaat een tijdstraf voor competities in de B-categorie en een spelregelbewijs voor B-junioren. >

VERBROEDERING IN VENLO NA WEER EEN CONFLICT

Het is februari 2013. Na een conflict tussen twee jeugdteams in de regio Venlo vindt een aantal Venlose voetballiefhebbers dat de maat vol is. Jeugdteams moeten meer aandacht krijgen voor normen en waarden, zo wordt gesteld. Ook toeschouwers moeten hier op gewezen worden. Elke sporter in Venlo moeten weten wat er van hem of haar wordt verwacht.

De krachten worden gebundeld in een collectief en zo ontstaat 'Venloverbroedert'. Al gauw sluiten vijftien verenigingen zich aan en ontplooit het collectief diverse spraakmakende acties. Shirtwissels vinden plaats, een campagne à la Shake Hands wordt op touw gezet en ook de KNVB en de gemeente Venlo omarmen het initiatief.

Het speelweekend van 26-27 februari in 2016 is een van de hoogtepunten van Venloverbroedert. Op vrijdag 26 februari wordt tijdens de Eredivisiewedstrijd VVV-Venlo - NAC het Venloverbroedert sandwichbord aangeboden aan de jeugdafdeling van VVV-Venlo, eveneens partner in het project. Een dag later wordt het bord met daarop teksten als 'plezier staat voorop' en 'onze coaches zijn vrijwilligers' geplaatst bij alle Venlose voetbalverenigingen.

“Jeugdteams moeten meer aandacht krijgen voor normen en waarden”

> SPELREGELKENNIS

Sportbreed werd gewerkt aan het bevorderen van spelregelkennis. Te weinig kennis van spelregels vormt een bron van incidenten op en rond de sportvelden in Nederland. Dat resulteerde in 'Masterz', een online methodiek waarmee sporters hun spelregelkennis kunnen toetsen en verbeteren. Uiteindelijk hebben meer dan tien sportbonden de Masterz gebruikt om voor hun eigen sport de spelregelkennis bij hun leden te verhogen.

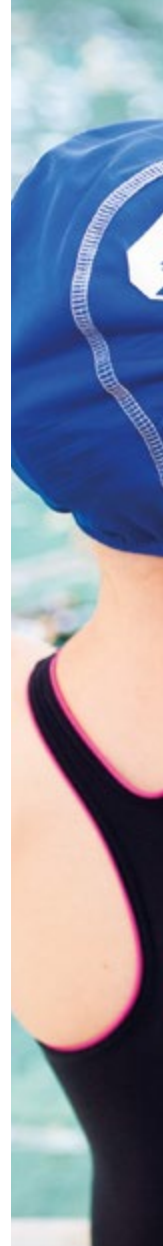
Er werden in de jaren na 'Nieuwenhuizen' meer sportbrede initiatieven gelanceerd die de sport in Nederland veiliger moesten maken. Zo breidde NOC*NSF de hulplijn tegen seksuele intimidatie uit tot het Vertrouwenspunt Sport waar ook zaken als grensoverschrijdend gedrag, doping, eetstoornissen en machtsmisbruik konden worden gemeld. Ook werd het voor sportclubs mogelijk om gratis een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) aan te vragen voor vrijwilligers. De verklaring laat zien dat het verleden van de vrijwilliger geen bezwaar oplevert voor het werken met minderjarigen bij een sportvereniging.

Problemen kun je pas echt aanpakken als er wordt samengewerkt. In het zwembad gaat het vaak mis. Belediging, bedreiging, pesten en met name seksuele intimidatie zijn vormen van wangedrag die in de zwemsector vaker worden ervaren dan in andere sporten, zo blijkt uit verschillende onderzoeken.

De KNZB kwam tot het besef dat het de issues niet alleen kan aanpakken. "Een van de problemen van deze sector is dat er meerdere organisaties betrokken zijn bij een zwemaccommodatie. Van het zwembad, zwemvereniging, zwemschool en andere 'natte' sportverenigingen. Iemand die zich bijvoorbeeld bij een zwemvereniging misdraagt en wordt weggestuurd, kan meestal ongestoord op recreatieve tijden in het zwembad komen", zegt Dagmar de Ruijter, medewerker van de zwembond KNZB.

"Alleen door samenwerking kunnen we het zwembad echt veilig maken"

DAGMAR DE RUIJTER VAN DE KNZB

CODE BLAUW

De KNZB kan verenigingen aansporen meer werk te maken van het voorkomen van seksuele intimidatie, maar als andere gebruikers niet worden betrokken wordt het zwembad nooit veilig. “Om die reden is Code Blauw gelanceerd. Deze campagne is ontwikkeld door alle betrokken professionele partijen en gericht op alle gebruikers van de zwemaccommodatie. Samenwerken is veel effectiever.” Code Blauw gaat verder dan bewustwording. De bond benaderde gemeenten om met alle betrokkenen de problemen in het zwembad te bespreken. Er werden richtlijnen en protocollen opgesteld voor excessen en calamiteiten. Op borden met huisregels verschenen logo’s van alle partijen. Iedereen die bij de zwembond een cursus volgt – lid of geen lid van een vereniging – moet een VOG kunnen overleggen. De Ruijter: “Alleen door samenwerking kunnen we het zwembad echt veilig maken.”

Zo zijn er meer initiatieven waarbij bonden nadrukkelijk de samenwerking met andere partijen zoeken. Zoals de Nederlandse Toerfiets Unie (NTFU) en de hippische sportbond KNHS die met Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Landschappen samenwerken om de overlast van buitensporters op de hei te beperken.

Een andere interessante ontwikkeling speelde zich in Zeist af. De KNVB keek al enige jaren verder dan alleen tactiek en techniek, maar nog altijd was de bond een naar binnen gekeerde organisatie. In de drie maanden na het incident gingen de deuren in Zeist wijd open.

Inzichten en ervaringen van mensen of organisaties die eerder gehoord zouden hebben ‘geen verstand van voetbal te hebben’, zoals Pont en Van Egdom, werden nu omarmd. Met en misschien dankzij die hulp van buitenstaanders wist de KNVB binnen drie maanden een actieplan te presenteren dat nog steeds wordt gebruikt. Het voetbal kon zich geen tweede slachtoffer veroorloven.

“De bond moest leveren en het moet gezegd: de bond leverde”, zegt Hordijk van Naar een veiliger sportklimaat. “De metamorfose was opmerkelijk.”

> DOEN WE HET WEL GOED?

De maatregelen hadden effect. Binnen een jaar verminderde het aantal incidenten in het voetbal aanzienlijk, al zal ook het schrik-effect van de grensrechter hieraan hebben bijgedragen. “De KNVB is veranderd”, beaamt Sjors Brouwer, projectmanager bij de voetbalbond. “Er zijn andere mensen binnengekomen die andere beslissingen nemen. Die de vraag stellen: doen we het wel goed? Als het antwoord ‘nee’ is, worden buitenstaanders of externe organisaties om advies of hulp gevraagd.” ■

“De KNVB is veranderd”

SJORS BROUWER,
PROJECTMANAGER KNVB

SPORTBONDEN EN NATUURORGANISATIES SLAAN HANDEN INEEN

Nederland is een druk land en dat geldt niet alleen voor de bebouwde kom. Ook op bospaden, heideroutes en duinwegen komen sportende mensen elkaar steeds vaker tegen. Dat leidt geregeld tot conflicten. De Nederlandse Toerfiets Unie (NTFU) heeft daarom samen met andere bonden en natuurorganisaties de handen ineengeslagen en lanceert de campagne 'Buitencode'.

"Met de Buitencode willen we de verdraagzaamheid van mensen vergroten en tegelijkertijd wijzen op een betere omgang met de natuur", zegt Mark Torsius, medewerker sportontwikkeling van de NTFU.

Bijzonder aan Buitencode is dat het een gezamenlijke campagne is van de NTFU, KNHS, Atletiekunie, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Landschappen. "Het is natuurlijk vreemd dat elke bond of organisatie eigen regels hanteerde, terwijl we als sporters allemaal van dezelfde omgeving gebruikmaken. Waarom zou je elkaar dan niet opzoeken en van elkaars netwerk gebruikmaken om zodoende met één boodschap naar buiten te kunnen komen?"

"We zitten in Nederland met zeventien miljoen mensen op een postzegel dus de beschikbare ruimte moeten we koesteren. Dat is niet alleen in het belang van onze sporters, maar ook van natuurorganisaties."

"We zitten in
Nederland
met zeventien
miljoen
mensen op
een postzegel"

STATISTIEKEN OVER EEN VEILIG SPORTKLIMAAT

Er zijn
42

bonden betrokken bij VSK

9.926

verenigingen hebben een of meer
VSK producten afgenomen

38.241

mensen hebben de theatervoorstelling
'Wel winnen, hè!', bezocht

87%

van de verenigingen heeft
één of meerdere regelingen
ten aanzien van gewenst
en/of ongewenst gedrag

Bij voetbal-
verenigingen is dit

90%

Ruim

60%

van de verenigingen is bekend
met tools/interventies VSK

Er zijn

64.612

VOG's* aan vrijwilligers
van sportverenigingen verstrekt

*Verklaringen
Omtrent Gedrag

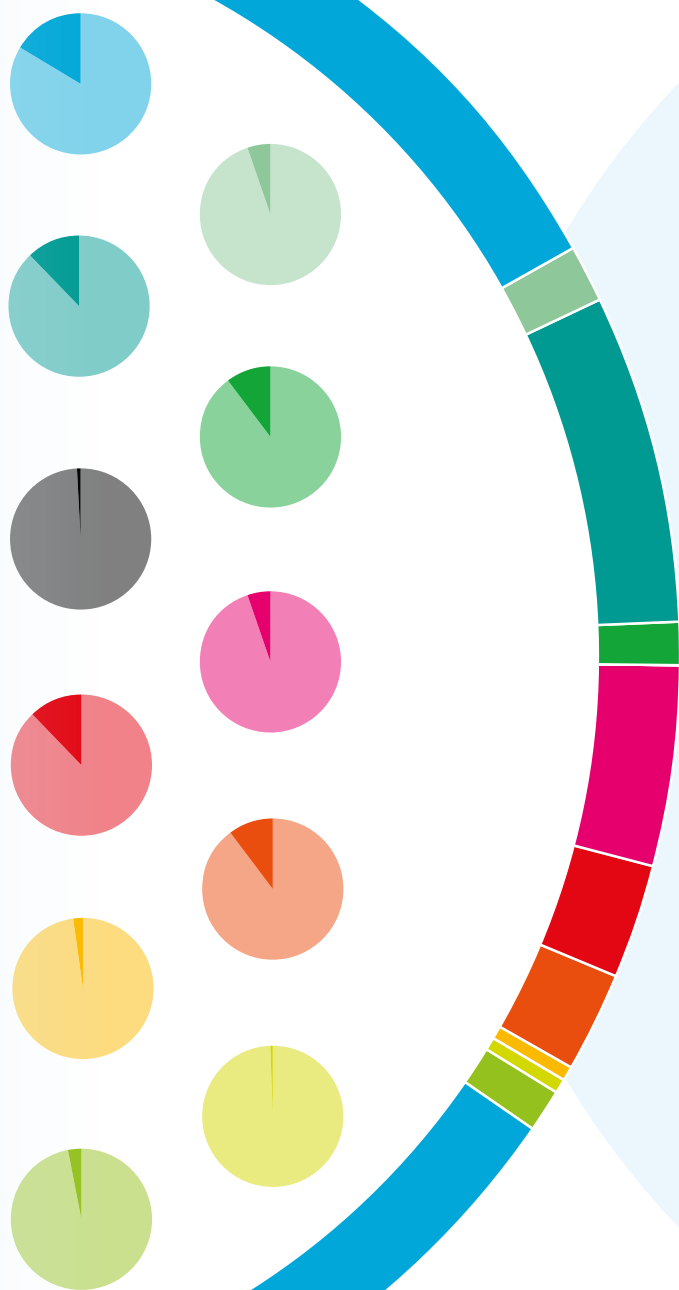
28

bonden zijn aangesloten bij het Instituut
voor Sportrechtspraak (zij hanteren een uniform tuchtrecht
dankzij financiering Naar een veiliger sportklimaat)

Bron:
VSK Monitor 2015
en VSK monitor 2016
Mulier Instituut

periode: 1 maart 2014 - september 2016

77.730 van de totaal 476.576 gebruikers heeft met behulp van Sportmasterz een spelregelbewijs gehaald:

- Voetbal 63.998
- Basketbal: 831
- Handbal: 4.918
- Honkbal & Softbal: 667
- Judo: 28
- Korfbal: 3.066
- Paardensport: 1.836
- Squash: 1.505
- Tafeltennis: 124
- Tennis: 118
- Volleybal: 639

Bereik '4 inzichten over trainerschap' (praktijkboekje en video over kernkwaliteiten van trainer): 54.000 (Excl. downloads), 42.062 Youtube views op 17 oktober 2017

TUCHTRECHT EN PREVENTIE

- Aantal bij KNVB geregistreerde excessen in seizoen 2011/'12: 485. In 2015/'16: 305
- Aantal bonden dat een of meerdere bij NOC*NSF geregistreerde vertrouwenscontactpersonen heeft aangesteld: 74

- Percentage verenigingen dat een vertrouwens(contact)persoon heeft aangesteld: 42%
- Met de regeling een VOG vergoed of gratis te krijgen zijn 50.229 VOG's aangevraagd door 1.590 sportorganisaties

Bron: VSK monitor 2015 en 2016 Mulier Instituut

PREVENTIE
VOORKOMEN IS **BETER**
DAN STRAFFEN

Het uniformiseren van het tuchtrecht, veiligheidsanalyses, een registratiesysteem en zo is er meer. De greep aan maatregelen die de sport veiliger moet maken, doet het ergste vermoeden. Maar juist preventieve maatregelen helpen ellende te voorkomen.

“Het is natuurlijk veel leuker om met de sport zelf bezig te zijn in plaats van met statuten”, zegt Marjan Olfers, bijzonder hoogleraar sport en recht aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. “Heel begrijpelijk, maar als er iets vervelends in de sport gebeurt, dan moet je je zaken wel op orde hebben om maatregelen te kunnen nemen.” De statuten die Olfers de afgelopen jaren bij sportbonden aantrof waren soms flink verouderd. Niet dat de juriste zo geïnteresseerd is in statuten an sich, maar ze vormen wel de basis voor reglementen in een sport en de daarop gebaseerde tuchtrechtspraak.

“De sport loopt nu minder achter de feiten aan”

MAARTEN VAN KOOLWIJK, PROJECTLEIDER TUCHTRECHT

EFFECTIEVER MAKEN TUCHTRECHT

En dáár is ze wel in geïnteresseerd: het uniformiseren en vooral het effectiever maken van de tuchtrecht binnen sportbonden.

Olfers: “Daar waren we al mee bezig. Door verschillende incidenten in bijvoorbeeld het zwemmen, turnen en in het judo waren veel bestuurders wakker geworden. De laatste jaren is dat proces in een stroomversnelling gekomen.”

Die versnelling was nodig ook, geeft ze aan, om geweldsincidenten op het sportveld goed te kunnen bestrijden.

“Je kunt als bond wel sancties willen opleggen. Maar dan moet een verenigingslid ook bij de bond geregistreerd zijn als lid.

Anders kun je niets. En hoe zit het met een vrijwilliger die zich misdraagt? Bij sommige verenigingen hoeven vrijwilligers niet per se lid te zijn. Dan begin je weinig.”

De ‘achterkant’ moet op orde zijn om aan de ‘voorkant’ effectieve maatregelen te kunnen nemen, betoogt de juriste.

Dat is gelukt. Onder aanvoering van projectleiders Maarten van Koolwijk en Hans van Egdom nam de sport vele initiatieven om het tuchtrecht af te stoffen en op te poetsen. Statuten werden governance-proof gemaakt, de rol van de aanklager nieuw leven ingeblazen, alternatieve straffen uitgewerkt, privacy aspecten in tuchtrecht nader bekeken en nog veel meer – de lijst met actiepunten was lang.

Maar dan staat er wel wat. “De sport loopt nu minder achter de feiten aan. Bij elk vergrijp kan nu de juiste procedure worden gevolgd”, zegt Van Koolwijk. “Bovendien heeft deze aanpak het tuchtrecht uit de sfeer van de achterkamertjes gehaald. Voor verenigingen of sporters is het begrijpelijk en transparant.”

Sportbestuurders zijn zich bewust geworden van het belang van tuchtrecht. Van Koolwijk: “Tuchtrecht zal nooit een geliefd onderwerp worden, maar iedereen heeft het nu wel in het vizier.”

Voorkomen is beter dan achteraf straffen. Wie tijdens een uitwedstrijd wordt ontvangen in een keurige kleedkamer is eerder geneigd die kleedkamer netjes achter te laten. Verschillende sociologische studies tonen aan dat ‘verkeerd’ gedrag snel gekopieerd wordt. Spuit graffiti op een muur en de kans is groot dat de muur binnen een week is volgekalkt. Die studies tonen ook aan dat graffiti-artisten een andere muur zoeken als een muur smetteloos is.

“Vanaf het begin van het programma hebben we beide aspecten benaderd”, zegt Erik Lenselink, manager Sportontwikkeling NOC*NSF. Verantwoordelijk voor het programma Naar een veiliger sportklimaat. “Alleen straffen werkt niet, maar regels vaststellen zonder handhaving ook niet. Misdragen sporters zich, dan moeten sancties effectief zijn. Maar we zetten ook in op het voorkomen van misdragingen.” Om die reden heeft Naar een veiliger sportklimaat veel werk gemaakt van preventieve initiatieven. Zo is er een spelregelmodule ontworpen die de kennis van de spelregels bij sporters moet verbeteren. Het gebrek daaraan is een grote aanleiding tot incidenten.

ERIK LENSELINK

“Alleen straffen
werkt niet, maar
regels vaststellen
zonder handhaving
ook niet”

ERIK LENSELINK, MANAGER SPORTONTWIKKELING
NOC*NSF

“Wil je er echt voor
zorgen dat het beklíjft,
dan moet je werken aan
een cultuurverandering
in de sport”

NICOLETTE SCHIPPER-VAN VELDHOVEN, LECTOR SPORTPEDAGOGIEK BIJ
HOGESCHOOL WINDESHEIM.

> **CAMPAGNES EN CURSUSSEN**

Vanuit het programma werden bovendien vele campagnes gelanceerd of ondersteund om het belang van sportiviteit en respect bij sporters te onderstrepen of het imago van scheidsrechters en officials op te krikken.

Er werden cursussen gemaakt om coaches en trainers het belang van positief coachen bij te brengen, workshops om bestuurders te helpen de sfeer op de vereniging te verbeteren en scheidsrechters weerbaarder te maken. Zo kwam er Tv-Sportplezier, een online platform dat ouders af en toe een spiegel voorhoudt maar hen vooral laat zien hoe ze het beste hun sportende kind kunnen steunen.

De serie preventieve initiatieven is lang en divers. Een weerbare scheidsrechter laat een wedstrijd niet uit de hand lopen, een positieve ouder of coach zorgt ervoor dat een kleine irritatie niet uitgroeit tot een incident of exces. Dat is belangrijk, want veel coaches, trainers, LO-docenten en ouders zijn zich niet of onvoldoende bewust van de rol die ze hebben op een sportend kind, zegt Nicolette Schipper-van Veldhoven. Zij is programmamanager onderzoek bij NOC*NSF en lector Sportpedagogiek bij hogeschool Windesheim.

Als docent, als volleybaltrainster en eerder ook als fanatieke sporter maakte Schipper-van Veldhoven zowel de positieve als de schaduwkant van sport mee. “Als volleybalster had ik het ene jaar een trainer die het helemaal in me zag zitten wat mijn zelfvertrouwen een enorme boost gaf. Het seizoen erop kwam er een trainer die me zonder reden vaak op bank zette wat me weer onderuit haalde. Terwijl ik precies dezelfde speelster was.” >

“Als je
het op
de juiste
manier
brengt,
kun je er
als club
alleen
maar
achter
staan”

SPORTIVITEIT OP HET HOCKEYVELD: SHAKE HANDS

“Nu gaan we wat doen”, zeiden Louise ter Kuile van hockeyclub AH&BC en Erik Jan Verhulst van Alliance begin 2014 tegen elkaar. De maatschappij verhardt, maar dat betekent niet dat hockey als sport moet afglijden, zo vonden beiden. Tijd voor een initiatief dat voor meer sportiviteit en respect op de hockeyvelden moest zorgen.

Na weken van voorbereiding startte in maart de campagne ‘Shake Hands’ bij alle tweeënveertig hockeyclubs in Noord-Holland. Het idee is simpel; teams schudden elkaar voor en na de wedstrijd de hand en drinken na de wedstrijd gezamenlijk een drankje.

Maar hoe introduceer je zo iets vervolgens bij verenigingen? “We hebben alle clubbestuurders van het district Noord-Holland gebeld en gezegd dat we hier mee bezig waren. Vervolgens hebben we gezorgd dat er promotiematerialen kwamen die clubs eenvoudig konden gebruiken. Denk aan flyers, banners voor websites, kant en klare teksten waar de club alleen de naam hoefde in te vullen.” De combinatie van makkelijk te gebruiken middelen en persoonlijke benadering zorgde ervoor dat het initiatief veel positieve aandacht kreeg.

Inmiddels zijn er in heel Nederland verenigingen met soortgelijke initiatieven van start gegaan. Geen verrassing voor Ter Kuile: “Als je het op de juiste manier brengt, kun je er als club alleen maar achter staan.”

HANDIG BOEKJE EN VIDEO VOOR TRAINERS EN COACHES

Een goede trainer of coach worden is nog niet zo eenvoudig. Veel trainers lopen in de praktijk tegen dezelfde problemen op. Een even overzichtelijk als handig boekje biedt hulp.

“Trainers en coaches spelen een belangrijke rol in de ontwikkeling van sportende kinderen”, zegt Jens van der Kerk, projectleider Trainers, Coaches en Begeleiders binnen Naar een veiliger sportklimaat. “Gedraagt een coach zich respectvol naar de tegenstander en scheidsrechter, dan doen sporters dat ook.”

De meeste coaches van kinderen zijn zich bewust van hun opvoedende rol. In de praktijk blijkt toch vaak de focus op prestaties te liggen. “Het ideale trainersgedrag blijkt niet gemakkelijk in de praktijk toe te passen”, zegt Van der Kerk. Daarom is een handig praktijkboekje samengesteld.

Sinds het verschijnen van het boekje in 2014 zijn er zo’n 60.000 boekjes verspreid en is de bijbehorende video 42.000 keer bekeken.

“Het ideale
trainersgedrag
blijkt niet
gemakkelijk in
de praktijk toe
te passen”

“Wees je
bewust van
de impact van
je gedrag op
kinderen. Je
hebt grote
invloed”

ONTWIKKELINGSPSYCHOLOOG EN
SYSTEEMTHERAPEUT STEVEN PONT

> ENERGIE INSTEKEN

In het kader van Naar een veiliger sportklimaat zijn veel sportverenigingen zich bewuster geworden van hun opvoedkundige rol. “Bij tal van verenigingen hebben trainers en coaches op dat gebied trainingen gevolgd. Er zijn ook veel clubs met gedragscodes. Dat is allemaal goed, maar is het genoeg? Onder vrijwilligers is het verloop hoog. Wil je er echt voor zorgen dat het beklijft, dan moet je werken aan een cultuurverandering in de sport.”

“Ik zeg mensen in de sport altijd: je moet er sowieso energie in steken. Doe je dat aan de voor- of achterkant?”, zegt ontwikkelingspsycholoog en systeemtherapeut Steven Pont. “Iedereen kiest voor de voorkant, omdat je problemen natuurlijk wil voorkomen. Prima, maar dan moet je er wel energie insteken.”

“Zelf ben ik jaren coach van het team van mijn zoon geweest. Ik maakte aan het begin van het seizoen afspraken met kinderen en ouders. Dan vroeg ik: zijn we het er over eens? Dan wordt het een afspraak van het collectief. Zo hoeft je niet op je macht te coachen.”

In Ponts visie gaat het coachen of begeleiden van kinderen niet om goed of fout, eerder om bewust of onbewust. “Wees je bewust van de impact van je gedrag op kinderen. Je hebt grote invloed.”

“Kijk, elke stip op de kaart staat voor een exces of incident. Hier boven Rotterdam en Amsterdam lijkt het alsof het onweert. Daar zijn dus veel voetbalverenigingen, maar ook veel incidenten.”

Hans van Egdom zit gebogen over een laptop. De ‘weerkaart’ die hij toont is de laatste troef van de KNVB in de strijd tegen geweld op en rond de velden: een online registratiesysteem van incidenten en excessen bij voetbalverenigingen.

PATRONEN HERKENNEN

Als projectleider bij de KNVB houdt Van Egdom zich onder andere bezig met veiligheidsanalyses. Waar de bond een paar jaar geleden achter de feiten aanliep, probeer het nu te voorkomen dat er escalaties ontstaan. Actuele kennis is daarbij essentieel, vandaar het registratiesysteem.

“Elke keer dat een amateurvereniging te maken krijgt met de tuchtrechtspraak van de KNVB wordt dat geregistreerd”, legt Van Egdom uit. “Iedereen kan een keer een gele kaart krijgen natuurlijk. Dit systeem helpt ons patronen te herkennen. Als een vereniging of een team veel gele of rode kaarten krijgt is er waarschijnlijk iets aan de hand. Aan incidenten en excessen kennen we punten toe. Komt een vereniging vaak in aanraking met tuchtrecht, dan volgt een gesprek. Dankzij dit systeem is dat geen vrijblijvend gesprek. Pakt het vierde elftal van Rood-Wit veel kaarten, dan gaat het gesprek met het bestuur over dat team. Zo kun je problemen veel gericht aanpakken.” ■

TOEKOMST
BLIJVEN WERKEN
AAN **VEILIGHEID**

Met een reeks van cursussen, workshops en campagnes is het Nederlandse sportklimaat ontegenzeggelijk veiliger geworden. Problemen zijn bespreekbaar gemaakt en worden nu ook echt aangepakt. Pure winst, maar garanderen dat er geen excessen meer voorkomen durft niemand. “Een veilige sportomgeving is geen gegeven. Je moet er aan blijven werken.”

Hockey als ‘veilig alternatief’ voor het voetbalgeweld, zo werd de snelle ledengroei bij hockeyverenigingen van de laatste jaren wel verklaard. Dat die veilige omgeving een relatief begrip is, weet Tjeerd Boven als geen ander. Boven is voorzitter van HGC, de Wassenaarse hockeyclub die het goed voor elkaar had. Totdat de politie ene Luigi C. aanhield.

C. trainde jeugdteams, maar maakte stiekem ook opnamen van kleedkamers van meisjesteams. De ‘hockeygluurder’, zoals C. al snel werd genoemd, kreeg anderhalf jaar cel.

“Sinds deze kwestie vragen we standaard een VOG (verklaring omtrent gedrag, red.) aan voor alle vrijwilligers, checken we credentials en zijn we veel transparanter gaan communiceren”, zegt Boven. “Daar was natuurlijk ook aanleiding toe.”

“Geen enkele sportclub in Nederland kan garanderen dat er geen incidenten plaatsvinden. Dat is de realiteit”

TJEERD BOVEN, VOORZITTER HGC

> **100 PROCENT VEILIGE VERENIGING**

De vraag is of HGC nu een 100 procent veilige vereniging is geworden? “Er zijn wel eens moeders die vragen of ik kan garanderen dat er geen tweede Luigi rondloopt. Nee, zeg ik dan, dat kan ik niet. We doen wat we kunnen, maar geen enkele sportclub in Nederland kan garanderen dat er geen incidenten plaatsvinden. Dat is de realiteit.”

Dat mensen dat niet accepteren, zegt de HGC-voorzitter, komt omdat we in een tijd van schijnveiligheid leven.

“Tegen die mensen zeg ik: hadden we Luigi gevraagd een VOG te overleggen toen hij hier binnenkwam, dan had hij die gewoon kunnen overleggen. Er zijn geen garanties. Een veilige sportomgeving is geen gegeven. Je moet er aan blijven werken.”

“We hebben er genoeg van. Een paar mensen verpest het voor miljoenen mensen die ieder weekend sporten” zei de minister Schippers van VWS bij de lancering van Naar een veilig sportklimaat in april 2011.

Iedereen moest met plezier kunnen sporten zonder last te hebben van intimidatie of geweld, zo luidde het doel van het actieplan. Schippers trok er jaarlijks € 7 miljoen voor uit voor een periode van vijf jaar. Samen met toenmalig minister van Justitie trok Schippers een duidelijke lijn in het zand: tot hier en niet verder.

Het actieplan was gericht op alle sporten en alle actoren, van bonden, verenigingen tot supporters. Bij excessen gold zero tolerance als uitgangspunt, schreef ze de Kamer.

Zero tolerance – hoe verhoudt zich dat tot Luigi C. en de dood van grensrechter Richard Nieuwenhuizen? Tot de andere excessen en incidenten die de afgelopen jaren plaatsvonden?

“Zolang ik me kan herinneren zijn er altijd issues in de sport geweest”, zegt Erik Lenselink, manager sportontwikkeling bij NOC*NSF. “Met zoveel mensen in Nederland die sport beoefenen zullen er ook altijd incidenten plaatsvinden.”

“Incidenten worden niet meer gebagatelliseerd of onder het vloerkleed geschoven. Issues zijn bespreekbaar geworden”

ERIK LENSELINK, MANAGER SPORTONTWIKKELING NOC*NSF

> ISSUES ZIJN BESPREEKBAAR GEWORDEN

“Belangrijk is wat je daar als sport van leert”, zegt de sportbestuurder. “Pak je de veroorzakers van die issues aan? Neem je maatregelen om ze de volgende keer te voorkomen? Pas je je beleid aan?”

In de visie van Lenselink is de sportsector veiliger geworden sinds het programma Naar een veiliger sportklimaat in 2011 van start ging. Hij baseert zich op harde gegevens zoals de rapportages van het Mulier instituut, maar ook op gesprekken met sportbestuurders. “Incidenten worden niet meer gebagatelliseerd of onder het vloerkleed geschoven. Issues zijn bespreekbaar geworden. Waarbij veiligheid het uitgangspunt is. Een enorme winst. Pas als je problemen erkent, kun je ze oplossen.”

“Vroeger lag de focus op het organiseren van een goede competitie en was de rest bijzaak”, zegt KNVB-bondsvoorzitter Michael van Praag. “Nu draait alles om sportplezier en is al het andere van ondergeschikt belang. Dat zeg ik niet alleen, het is ook in het KNVB-beleidsplan vastgelegd. Dat geeft het belang aan.”

“Meer mensen zijn zich er bewust van dat ze zelf een verantwoordelijkheid hebben om het leuk te houden. Het is niet meer altijd de schuld van de ander”, voegt Erik Gerritsen, directeur van de KNHB, toe. “Dat zien we bij coaches, bij spelers en bestuurders. Dat hebben we bereikt. Verenigingen hebben op dit punt een flinke stap gemaakt.”

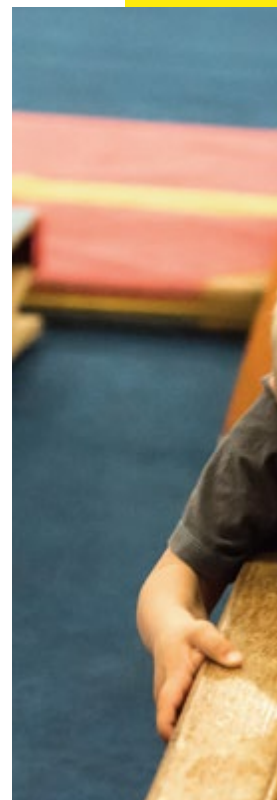
Betekent dit dat Naar een veiliger sportklimaat haar tenten kan opbreken? Van Praag schudt het hoofd. “Als we hier niet de aandacht op blijven vestigen zijn alle inspanningen voor niets geweest. Het gaat om gedragsverandering. Dat is een kwestie van jaren.”

Na jaren dalende cijfers te kunnen presenteren vertoont het aantal incidenten in het voetbal weer een licht stijgende lijn. Van Praag: “We moeten hier aan blijven werken.”

De voetbalbestuurder heeft een duidelijke boodschap aan de politiek: “Alles wat VWS nu op dit programma bezuinigt ben je straks kwijt aan Justitie. Het zijn communicerende vaten.”

ERIK GERRITSEN,
DIRECTEUR KNHB

“Er komt heel wat kijken bij het runnen van een sportvereniging”

NIJMEGEN TUIGT INFRASTRUCTUUR OP VOOR SPORTPLEZIER

Iedere inwoner van Nijmegen moet met plezier kunnen sporten, vindt de gemeente Nijmegen, zonder gepest of gediscrimineerd te worden. Maar dat gaat niet zomaar. Sportverenigingen krijgen ondersteuning van Sportservice Nijmegen.

“Er komt heel wat kijken bij het runnen van een sportvereniging”, zegt Dorien Vrolijk, sportconsulent bij Sportservice Nijmegen. “Wij vinden het belangrijk dat onze inwoners op een goede en veilige manier kunnen sporten. Dat er niet gediscrimineerd wordt, dat er geen ouders langs de lijn staan te schreeuwen. Wil je als gemeente zo’n klimaat, dan moet je ook bereid zijn verenigingen bij te staan.”

In Nijmegen gebeurt dat op verschillende manieren. Allereerst is er een stuurgroep in het leven geroepen. Daarin zijn de voetbalclubs vertegenwoordigd, N.E.C. Doelbewust, de maatschappelijke tak van de profclub, maar ook vertegenwoordigers van de binnen- en buitensport. Vrolijk: “Het is belangrijk te weten wat er speelt. Deze stuurgroep is als procesbegeleider daarin een belangrijk middel.”

Daarnaast haalt Sportservice Nijmegen geregeld zelf het net op bij sportverenigingen. “We hebben voor de vakantie nog een vragenlijst uitgestuurd naar alle Nijmeegse sportverenigingen. Zo willen we meer informatie wat er bij verenigingen speelt en waar de behoeftes liggen, zodat we maatwerk kunnen leveren.”

Inmiddels hebben 30 verenigingen zich aangemeld bij “Nijmegen gaat voor Sportplezier” zoals Veilig Sportklimaat in Nijmegen heet, verspreid over 13 takken van sport. Die verenigingen werken met één contactpersoon die de voelsprietten zijn binnen de vereniging en alle inspanningen van ‘Sportplezier’ coördineert.

Vrijwilligers van de verenigingen hebben inmiddels meerdere workshops gevolgd, zoals Sportief Besturen, Sport voor iedereen en Sportief Coachen. “Daarnaast is het belangrijk dat verenigingen met elkaar in contact komen en van elkaar leren”, zegt Vrolijk. “Zo organiseren we bijeenkomsten waar verenigingen met elkaar kennis en ervaring delen”

De stuurgroep zorgt er ook voor dat de verenigingen met kennis van buiten wordt gevoed. Dat kunnen sportbonden zijn, maar ook bijvoorbeeld Uniek Sporten, de John Blankenstein Foundation, NOC*NSF of Alliantie Gelijkspelen.

Sportplezier krijgt in Nijmegen de volle steun van Wethouder Renske Helmer-Englebert. Zij laat geregeld haar gezicht zien op bijeenkomsten.

> SLECHTS 15 PROCENT VERENIGINGEN BEREIKT

“De afgelopen jaren hebben we vele cursussen, workshops en programma’s samengesteld rondom het thema sportplezier”, zegt Ary Hordijk, programmamanager Naar een veiliger sportklimaat. “Dat coaches pedagogische methoden toepassen is bij veel verenigingen gemeengoed geworden”, zegt Hordijk. “Maar in alle eerlijkheid: we hebben slechts een klein deel van de verenigingen bereikt. Meer dan de helft van de sportclubs is nog op zoek naar gekwalificeerde trainers en begeleiders.”

Er is nog een lange weg te gaan, is het signaal dat Hordijk wil afgeven. De komende jaren moet er volgens hem vooral “geconsolideerd” worden. “Plezier moet nadrukkelijker geïntegreerd worden in het beleid van bonden en vooral verenigingen. Dat zou bovenaan het actielijstje van verenigingsbestuurders moeten staan.”

‘Plezier’ is zijn visie een breed begrip, waarbij het er niet om gaat of er bij een club voldoende wordt gelachen. Hordijk: “Het uitgangspunt van dit programma is onveranderd: we willen dat de sportvereniging een veilige omgeving is voor iedereen. De komende jaren gaan we het accent verschuiven naar dat laatste woord, iedereen. Concreet betekent dit dat we meer gaan inzetten op het bevorderen van diversiteit en voorkomen van discriminatie.”

Hordijk wil meer ‘open clubs’: verenigingen die meer doen dan het aanbieden van sport en die bovendien een nadrukkelijke rol spelen in de directe omgeving.

Die openstaan voor iedereen.

Het is een richting waar Gert Jan Lammens zich goed in kan vinden. De directeur van Rotterdam Sportsupport is de afgelopen jaren druk geweest met het slaan van verbindingen in zijn stad. “Wij zien dat sportverenigingen een centrale rol spelen in de leefbaarheid en gemeenschapszin van buurten en wijken”, zegt Lammens. “Maar die verenigingen redden het vaak niet in hun eentje. De gemeente treedt op verschillende vlakken terug. Dat begrijp ik. Het is ook prima om verenigingen een maatschappelijke of opvoedkundige rol toe te kennen. Maar dan moeten we clubs wel op de juiste manier ondersteunen.”

In Rotterdam hebben die clubs volgens Lammens vooral behoefte aan pedagogische ondersteuning. Er lopen veel kinderen rond die meer of speciale aandacht nodig hebben. Vaak zijn coaches of trainers niet berekend op die taak. Lammens: “Wij hebben nu drie sportpedagogen in dienst die Rotterdamse verenigingen bijstaan. Daardoor kunnen ook kinderen met gedragsproblemen bij een club terecht.”

GERT JAN LAMMENS

SAMEN OPTREKKEN

Een effectieve aanpak én een efficiënte besteding van middelen, vindt de Rotterdamse sportbestuurder. In zijn ogen zouden sport- en zorgsector vaker gezamenlijk moeten optrekken. Lammens’ verhaal vindt weerklank op het gemeentehuis. Niet met ‘softe’ verhalen, maar vooral door ‘harde’ rekensommen. “Als een jongen bij jeugdzorg of in jeugddetentie terechtkomt kost het deze stad al snel €90.000 per jaar. Slagen wij er in diezelfde jongen van de straat te houden door hem een plekje te geven bij een sportclub, dan scheelt dat de gemeenschap dus veel geld. Ik kan je verzekeren: dan luistert de wethouder, zeker die van financiën. Zo laten wij de kracht van sport zien.” ■

NBB TREKT LESSEN UIT 3X3 BASKETBALL

3x3 Basketball veroverd de wereld. Ook Nederland, waar 'streetball' al jaren populair is. Alom wordt de goede sfeer geprezen. Hoe kan het dat er op en rond de basketbalveldjes respect voor elkaar is terwijl er elders in de sport vaak wordt geklaagd over verharding en verruwing?

Vet en veilig, zo wordt 3x3 basketball bij de NBB getypeerd. De basketballbond kijkt met veel belangstelling naar de goede sfeer op de pleintjes. Er heerst het recht van de sterkste, maar het loopt vrijwel nooit uit de hand. "We kijken hoe we de lessen van 3x3 basketball kunnen gebruiken in het kader van Naar een veiliger sportklimaat", zegt Simone van den Biggelaar van de NBB. "Maar we hebben ook aandacht voor mentale weerbaarheid bij 3x3 scheidsrechters. Ook daar gaan we in gesprek over spelregels en spelsituaties tussen scheidsrechters en spelers."

"De basis van alles is het onderlinge respect dat de meeste spelers elkaar tonen", zegt Dennis van Loon van stichting Streetball013 uit Tilburg. "Is er onderlinge irritatie, dan wordt er direct ingegrepen. We lossen alles ter plaatse op en meestal doen de 'streetballers' dat helemaal zelf."

Het is harder, er wordt meer toegelaten maar toch loopt het niet uit de hand. De goede 'vibe' is belangrijk, zegt Gerge Emmen, projectleider 3x3 Basketball bij de NBB. Daar zorgen de mensen, de materialen en ook de muziek voor. "De positieve uitstraling van onze evenementen zorgt ervoor dat mensen zich snel veilig voelen."

Wat ook helpt: trainers die de taal van de doelgroep spreken en het spel begrijpen. "Onze trainers moeten echt iets met de sport hebben", zegt Erik Duin, voorzitter van ST4R in Den Haag, de eerste straatbasketbalvereniging die zich aansloot bij de NBB. "Het gaat erom dat we alle deelnemers daadwerkelijk iets kunnen leren. daarom wil ik voorkomen dat de kinderen op het pleintje dezelfde training krijgen als indoor. Van onze mensen wordt verwacht dat ze telkens weer nieuwe leuke spelvormen kunnen aanbieden die voor plezier zorgen."

"De basis van alles
is het onderlinge
respect dat de
spelers elkaar tonen"

Naar een veiliger sportklimaat is een initiatief van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. NOC*NSF, KNVB en KNHB zijn opdrachtnemer. Daarnaast hebben de volgende bonden een bijdrage geleverd aan het programma:

Nederlandse Basketball bond - NBB
 Koninklijke Nederlandse Hockeybond - KNHB
 Koninklijke Nederlandse Voetbalbond - KNVB
 Koninklijke Lawn Nederlandse Tennisbond - KNLTB
 Nevobo
 Nederlandse Toer Fiets Unie - NTFU
 Nederlandse Tafeltennisbond - NTTB
 Nederlands Handbal Verbond
 Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie - KNGU
 Judo Bond Nederland
 Watersportverbond
 Nederlandse Onderwatersport Bond - NOB
 Koninklijke Nederlandse Zwembond - KNZB
 Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie - KNHS
 Koninklijk Nederlands Korfbalverbond - KNKV

Samen
 naar een veiliger
 sportklimaat

Ministerie van Volksgezondheid,
 Welzijn en Sport